

FØROYA SOSIAL-DEMOKRATUR

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BROÐURSKAPUR

Nr. 8	Lýsingaprisur fyri mm: 12 oyru á 1. síðu, 10 oyru á 3. og 4. síðu	Leygardagin 23. februar 1946	Bladid verður bilagt á posthúsinum, og kostar kr. 2,00 + porto um fjórðingsárið	20. árg
-------	---	------------------------------	---	---------

Friðarroyndirnar

Frá fyrstu tíðum hava menniskjuni droymt um at skapa frið á jørðini. Bibilin talar um friðarrikið, ið koma skal, tá ið menn skulu smíða vápnini um til friðalig arbeiðsambod. Skaldini, bæði heidin og kristin, hava sungið um hesar tíðir, ið skulu uppreyna fyrri mannaætlin. I miðaldini royndi kirkjan at taka valdið frá tí verðsliga stýrinum og skapa eitt Guðsrikið um allan heim. Aftaná fyrra verðaldarbardaga stovnaðu menn Fólka sambandið. Og nú í hesum døgum hava tær Sameindu Tjóðirnar hildið fundir í London, har samráðingar eru farnar fram, ið miða móti at gera eina organisation, sum skal hava tað í hondum at hindra kriggj millum lond. Menn duga at siggja, at so langt sum menniskjan nú er komin at finna sær oyðandi vápn, vil eitt komandi stórkriggj týna alt, alla mentan og sivilisation.

Tó eftir tí, sum komið er undan á hesum fundum, eru vónirnar ikki so góðar hjá mongum, at hesar royndir fara at eydnast.

Tað er ikki tað, at viljin skortar hjá monnum. Men teir, sum kundu Fólkasambandið og hjá vóru staddir har, kunna meta saman og halda at røður og lag vóru so meinlik. Tað var ikki tá heldur, at tað skortaði monnum viljin til at fáa nakað burtur úr; men har er so nógv sum er meinbogi og kann forða. Tað er sum orðið sigur, at tað góða eg vil tað geri eg ikki.... Menniskjans lyndi er so háttáð, og so mong víðurskipti koma upp í millum, at slíkar stór-hugsjónir eru ringar at fáa heilbornar til verðina.

Fundirnir hava opinberað so nógv ósemjuevni og so nógván illtanka. Orðadrátturin hevur verið so harðligur, at hesir mennir, sum vit nevna statsmenn og diplomatar, eru sum vit siga nærur komnir til hendurs. Teir hava knýtt nevarnar og hava ripað teir í bordið fyrri nesusum á hverjum øðrum. So tað hava verið latur, tá ið verðin óttadist fyrri, at alt skuldi slitna sundur og enda í einum ruðuleika.

Men tað eru so aftur teir, ið ikki eru so svartskygdir, og sum halda, at als ikki so lítið er komið á skafti, og sum líkindini vóru, kundi ikki øðrvísi væntast.

Ein skal minnst til, at her hava umboðsmenn fyrri nógvir ymiskar tjóðir verið samankomnir. Ymiskar í skapi og hugsunnarhátti. Sum

hava sitt ymiska sýnið á politik og samfelagsskipan. Sum ikki hava verið vandar til samarbeiði nú í langar tíðir, meiri at kalla figgindaligar móti hverji aðrari. Men sum Hitler, Mussolini og Japanarar færd saman fyrri at bjarga sær frá undirgangi. Ti hesar tjóðirnar hava ikki fyrr enn nú havt slíkt í kvittanum. Tað var ein stórbardagi, ið noyddi tær at taka seg saman at berjast í felag fyrri ikki at ganga til grundar. Og sjálvandi er tað mest óttin fyrri undirgangi, ið elvir teimum at samráðast og royna at skapa nakað, ið forða skal tí, ið kemur at valda undirgangin.

Tað, ið tí nógv tørvur er á, er at tær venjast at arbeiða saman og finna okkurt meira verunligt enn hugsanina um sjálván undirgangin at takast við. Sjálvandi er hugurin og hugsanin um friðin stór-hugsjónin og tann linan, ið allir tættir skulu leggjast til. Men tættirnar eru eisini nógvir, og at taka upp í arbeiðið tað, at beta um so nógv, ið rangt er í verðini, og sum staðist hevur av krignum; fara at kanna um orsøkirnar til ófrið og royna at taka teir burtur, er ivaleyst líka so týðningarmikið sum at halda filsofiskar og statsmannsligar røður um alt tað vonda, ið stendst av kriggj og tann lutur, ið verður verðini fyrri, um hon aftur tekur til sverðið.

Og har er eisini havt á lofti mongir praktiskir spurningar sum fyrri neyðini eru at loysa. Enski uttanríkisráðharrin Bevin ávisti í røðu tann ræðuliga stand, stórir partar av verðini komu í av hungri og neyð, um ikki tjóðirnar tóku seg saman og komu teimum illastøddu til hjálpar. Eisini at umhuga atom-vandan og fara undir at eftiransa hesi hóttandi meg. Leggja ráð um uppfostran, vitkapligar og mentunnarligar spurningar.

Tað var rætt, sum Bevin helt fram, at eingin kundi vænta at broyta heimin um eina letu. Tað, ið hetta felag skuldi miða fram ímóti, var at arbeiða moldina so, at bæði stór og smá lond kundu grógvá saman til felags starv fyrri felags gagni.

Tað kann tykjust ógvusligt og hugstoytandi, at menn, sum koma at virka saman fyrri friði, gerast so ósamdir, at teir eru um at fara saman. Eldri, siðiliger menn. Men kanska tað kann gerast líka so

hugaligt at frætta tað, sum at frætta um vøkur orð og semju á einhvønn hátt. Er tað ikki mangar ferðir í royndum meira tryggjandi, at vita at menn koma til illnar um spurningar, enn teir bara ganga og gruggast og dylja sína sonnu meining. Russarin og Onglendingurin, sum í so mongum eru so ólíkir og hava so ójavnar áskoðanir, kunnu nú aftaná, at teir hava fingið reiðiliga tosað um víðurskipti, har ósemja er um, betri skilja hvør annan, hava betri álit til hvør annan, nú teir ikki hava lagt nakað undir stólin, enn um teir nýttu fægur orð og lógu oman á tí, ið kundi gerast stríðsevni.

Ein má hava loyvi at siga, at tað er eins og tú skilir hesar menninar so væl. Teir gerast tær so kunnigir og vanligir. Koma til harðan orðadrátt og neva í bordið. Ein hevur eins og betur álit á slíkar menn enn hesar sleisku diplomatarnar, sum eru smilandi, hava so nógv innanfyri og ikki koma fram við tí.

Skip

Skal ein flenna ella gráta yvir oddagrein í »Dimmal« fyrri 6. februar í ár við yvirskriftini: »Blaar í Øjnene«?

At »Dimmal« skal fáa seg til at skriva, at uppskot javnaðarmanna um tvungið lán til vinnulánsgrunnin var valgfesk og púra einki annað er so harmiligt, at ein má nestan gráta yvir, at Føroya størsta blað skal royna at villleidda fiskimenn við tilíkar skiving. Men vit kunna taka okkum tað lætt, tí nógvir fiskimenn hava lisið bóklíngin »Arbeiði til øll á sjógvi og landi«. Teir vita eisini, at hesin bóklíngur ikki einans var útsendur millum manna at lesa; men hann var eisini framlagdur sum alit og uppskot á Føroya lættingi; men har sótu 12 fólkal. og 8 sambandsmenn, ella tilsamans eitt kapitalistiskt 20-mannaval, sum feldu javnaðarmanna uppskotið.

»Dagblaðið« hevur nú greitt frá at fólkal. heldur vil læna pening uttanlands enn her í Føroyum. Tað fæta vit soleiðis, at føroyskir kapitalistar skulu sleppa frá at læna, men fiskimenn skulu uggað við skiving aftur og fram um uttanlandslán og tilíkt, sum einki høpi er í nú meðan Føroyaland er fullt av peningi. Men eg vil koma aftur til »Dagblaðið« í eini aðrari grein

og einans halda meg til »Dimmal.« hesa ferð.

Skipamálið var fleiri ferðir til víðgerðar á tingi, meðan verðaldarbardagin fór fram. Men tá varð altið ført fram, at beint á gjørdist einki, tí skip fingust ikki. Hartil svaraðu vit javnaðarmenn, at eitt kundi tó gerast, og tað var at stimbra tingið peningaliga soleiðis, at skip skuldu kunna fáast tá ið bardagin kom at enda; tí skip fáast fyrri pening, men við ongum peningi fáast eingi skip. Vit settu samsvarendi hesum uppskot fram um tvungið lán til vinnulánsgrunnin. Hetta er tað, sum »Dimmal.« nú kallar valgfesk. Tað má »Dimmal.« um hvat hon kallar okkara uppskot, men beint áðrenn seinasta lögtingsvalg komu sambandsmenn sjálvir fram við einum uppskoti um tvungið lán — ja, beint áðrenn valgið. Var tað valgfesk? Kanska »Dimmal.« ger so væl at greiða frá hesum.

Tá ið »Dimmal.« skrivar um valgfesk kann tað vera vert at minna á at javnaðarmanna uppskotið varð framsett fleiri ár áðrenn nakað valg var í eygsjón, meðan sambandsmenn biðaðu til beint áðrenn valgið kom.

Javnaðarmenn framsettu uppskot sum kundi muna nakað, meðan sambandsuppskotið púra einki mundaði, men einans var eitt pinkulítið ugglis beint framanundan valginum — ein lítill biti, fleskabiti?

Javnaðarmenn framsettu uppskot um at veita upp til 95% sum lán og studning, tá kundu fiskimenn fingið skip. Men sambandið vil ikki fara hægri enn 80% ella 85%. Hetta søgdu sambandsmenn ikki fyrr enn aftaná valið, tá ið teir fyrst høvdu fingið stemmurnar frá teim fiskimonnum, sum trúðu at samb. høvdu ætlað fiskimonnum skip. Teir høvdu alto sæð fleskið veitra, men fingið steinar í staðin fyrri.

Javnaðarmenn vildu, at landsnevndin skuldi kontrahera, blleggja, skip, sum fiskimenn so skuldu fáa at útarbeidda, men tað vildu sambandsmenn ikki. Teir gingu í tjúkkum og tunnum saman við fólkal. fyrri at fella javnaðarmanna uppskotið.

Nú stendur aftur valg fyrri durum — eftir øllum sólarmerkjum — og tí má gamla »Dimmal.« royna eitthvat og tá ið hon einki positivt kann vísa á, so roynir hon at billa fólki inn, at javnaðarmenn eisini eru negativir; men fiskimenn vita